

Ukeslutt

Arne Jon Isachsen
professor
Handelshøyskolen BI

Ukeslutt Bidragsytere

Elisabeth Holvik, sjeføkonom, Sparebank 1
Arne Jon Isachsen, professor, Handelshøyskolen BI
Erling Røed Larsen, professor, Handelshøyskolen BI
Einar Lie, professor, Universitetet i Oslo
Aksel Mjøs, førsteamanuensis, Norges Handelshøyskole
Helle Stensbak, sjeføkonom, YS

Bank og finans. Gang på gang kommer ideen tilbake: Norge må satse på bli et internasjonalt finanssentrum. Sist ute er professor Torger Reve. Argumentasjonen er fortsatt like tvilsom.

En stor finansnæring er lite å satse på

Et godt finansvesen er helt nødvendig for en velfungerende økonomi. Men for mye fokus på penger og finans fører til større inntektsforskjeller. Det passer den norske modellen med vekt på solidaritet og lav-lønnstillegg dårlig.

De senere år har typiske, amerikanske industribedrifter generert mer enn halvparten av samlet overskudd gjennom finansielle operasjoner. Når bedriftenes overskudd i mindre grad kommer fra produksjon og salg, og i større grad fra finansielle operasjoner, styrker det eiernes makt og ledelsens forhandlingsstyrke overfor arbeidstagerne. Resultatet er ikke bare raskt økende godtgjørelse til de få på toppen, men også økte forskjeller i lønn nedover i organisasjonen. Ikke akkurat i tråd med den norske modellen basert på solidaritet og ekstra tillegg til lavtlønte.

Mens forskere tidligere har sett på forhold som teknologiske endringer, synkende medlemstall i fagforeninger og tiltagende globalisering som forklaring på de økende inntektsforskjellene i USA, peker nyere forskning i retning av at veksten i finans har minst like stor forklaringskraft for tiltagende økonomiske ulikheter som de tre nevnte forholdene tilsammen.

Ny rapport

8. april i år ble rapporten *Den norske finansnæringen – en vekstnæring*, skrevet av Marius Nordkvelde, Robert Alexandru og professor Torger Reve, med sistnevnte som faglig prosjektleder, lagt frem på et seminar på Handelshøyskolen BI. Rapporten er laget for Finansforbundet, som organiserer ca. 39.000 personer i bank og finans.

Denne rapporten, ser det ut til, skal underbygge konklusjonen om at finansnæringen i Norge er noe å satse på når oljeeventyret nå går mot slutten. For å få dette til må man «... lage mål og visjoner og ta posisjoner internasjonalt». Videre heter det: «Oslo har både ressurser og muligheter til å bli en finansby i europeisk verdensklasse».

Urealistisk

At Oslo skal bli en finansby av en slik klasse, virker ganske urealistisk. USA har omtrent null i nettoeksport av finansielle tjenester, det vil si at eksporten av disse tjenestene er i samme størrelsesorden som importen. Og det til tross for den posisjonen New York har som internasjonalt finanssentrum.

Norge er en storeksportør av skipsfartstjenester. Det har sammenheng med de gode mulighetene vi har til å frakte varer mellom tredjeland. Norsk bank og finans i utlandet er begrenset til å følge norske bedrifter ut, pluss litt mellom tredjeland innenfor shipping og olje. Men det kan neppe bli de store tallene. Både Irland og Island prøvde seg som storeksportører av banktjenester. Vi vet hvordan det gikk. Skattebetalerne i begge landene fikk betale dyrt.

Torger Reve, professor i strategi og industriell konkurransevne ved Handelshøyskolen BI, er prosjektleder for den ferske rapporten *Den norske finansnæringen – en vekstnæring*, som får motstand i denne kronikken. FOTO: NTB SCANPIX

Mindre oversiktlig ved oppsplitting

Reve & Co. vil splitte opp Statens pensjonsfond utland (SPU, eller Oljefondet) og gi hvert delfond incitament til å konkurrere. Det «... kan utløse et uforløst næringspotensial innenfor kapitalforvaltning i Norge», heter det. I Sverige har oppsplittingen i flere *allmänna pensionsfonder* («AP-fond») gjort at de bare forsøker å kopiere hverandre. Det gjør det vanskeligere å ha oversikt over den samlede risikoen og å styre den.

Norges Banks forvaltning av alle oljepengene er langt å foretrekke fremfor en oppsplitting å la Sverige. Mener svensker flest. Videre er det lettere for de kontrollerende myndigheter å holde fokus på bare ett fond. Sjefen for Statens pensjonsfond utland blir jevnlig avkrevd svar og stilt til ansvar, av både presse og politikere, for sine beslutninger. Til sist, vårt oljefond er trolig verdens billigste i betydning kostnadene knyttet til forvaltningen av alle disse midlene.

For banksektoren finner Reve & Co. en vekst i produktiviteten på hele 11 prosent pr. år i perioden 2008–2012. Hvordan kommer et slikt høyt tall frem? Jo, ved å ta hele verdiskapningen i denne sektoren og dele på antall arbeidstagere. Men når avkastningen på bankens egen kapital stiger, vil det gi seg utslag i økt produktivitet, målt på denne måten.

Tvilsom analyse

Det at observasjonsperioden er på beskjedne fem år og starter samme år som finanskrisen, gjør analysen enda mer tvilsom. For om 2008 var et dårlig år, vil jo veksten se pen ut fremover, selv om det i stor grad er å ta igjen det tapte.

Noe jeg skulle hatt interesse av å se, er hvilke tall Reve & Co. ville kommet opp med hvis de hadde inkludert 2013 og 2014. Høsten 2013 annonserte Rune Bjerke, sjefen i Norges største bank, et «spleiselag». Hensikten var å bedre bankenes inntje-

ning slik at kravet om høyere egenkapital lettere skulle la seg innfri. Det skjedde ved å presse mer ut av kundene og å gi dem mindre tilbake. I etterkant angret DNB-sjefen på bruken av uttrykket «spleiselag». Det var en tabbe.

I rapporten brukes ordet «verdiskapning» 172 ganger, eller mer enn to ganger pr. side i gjennomsnitt. På en teaterforestilling jeg nylig overvar, falt følgende replikk: «Før snakket man om å tjene penger, nå snakker man om verdiskapning.»

Et godt bank-finansvesen er helt nødvendig for en velfungerende økonomi. Dermed er det ikke sagt at det alltid bør vokse. En voksende litteratur setter nå spørsmålsteget ved hvorvidt aktiviteten i finansvesenet er overdrevent stort. Hvorfor handles det så mye i verdipapirer? Her finner ikke forskerne noe godt svar.

Å satse på bank og finans når oljen etter hvert blir noe mindre dominerende, er ikke å anbefale.